

Lärares arbete och blivande lärares examensarbete

– En arena för gemensam yrkesreflektion

Héctor Pérez Prieto, Elisabeth Björklund, Ylva Bryntesson, Karin Jansson, Eva Rhöse-
Martinsson
Avdelningen för utbildningsvetenskap, barn och samhälle.
Karlstads universitet
65188 Karlstad

Hector.Perez@kau.se
karijans@kau.se

E.Bjorklund@kau.se
Eva.Rhose@kau.se

ylvabryn@kau.se

Abstract

The overall goal of the project has been to increase the teacher students' knowledge regarding research and the teacher profession. At Karlstad University, the general introduction course in research methodology was combined with an intensive course in life history methodology, designed for students/tutors and focusing on Teacher Research – Method – Interviewing – Interview Analysis – Essay Writing. The contents have been revised and published in a methodology book. During the course, teacher students have carried out life story interviews with practising teachers and used the interviews as an arena for common reflection. These reflections have been introduced into a wider context and formed the basis for further reflections on previous studies. The teacher training colleges in Borås, Falun, och Malmö also participated.

Key words

Teacher education – examination work – teacher profession – teacher work - life stories

Sammanfattning

Projektets övergripande syfte har varit att öka möjligheterna att ta tillvara examensarbetenas lärandepotential, med avseende både på kunskap om forskningsproduktion och på relevant yrkeskunskap. Vi har kombinerat den vid Karlstads universitet existerande allmänna introduktionskurs till forskningsmetodik, med en intensivkurs i livsberättelsemetoden. Kursen har riktats till studenter och handledare och tagit upp Lärarforskning - Metodens grunder - Intervjuandet - Intervjuanalys - Uppsatsskrivande. Innehållet har omarbetats till en metodbok. Lärarstudenterna har gjort yrkesberättelseintervjuer med verksamma lärare och betraktat intervjuerna som arena för gemensam reflektion. Reflektionerna placerades i samband med uppsatsskrivande i ett vidare sammanhang och gjordes till föremål för fortsatta reflektioner i relation till kunskapsläget. Projektet har bedrivits i samarbete med lärarutbildningarna i Borås, Falun och Malmö.

Nyckelord

Lärarutbildning – examensarbete – läraryrke – lärares arbete - livsberättelser

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Introduktion	4
Metod	6
Resultat.....	8
Diskussion	10
Referenser.....	13

Introduktion

Lärarstuderandes examensarbeten i dess nuvarande form är ett relativt nytt fenomen som till sin omfattning och karaktär innebär stora svårigheter och utmaningar för lärarutbildningen, både organisatoriskt och kompetensmässigt. I propositionen *En förnyad lärarutbildning* (Prop., 1999/2000:135) framhålls examensarbetet som viktigt för utveckling och fördjupning av de blivande lärarnas vetenskapliga och metodologiska kompetens. I sitt examensarbete om 15 hp förväntas den studerande relatera sin kunskap om sina kommande arbetsuppgifter till de vetenskapliga teorier, som han/hon blivit förtrogen med under sin utbildning. Dessutom ska lärarutbildningen ”ge studenten kunskap om och insikt i olika forskningsmetoder och forskningsetik” (a.a. sid. 20). Examensarbetet kan bli en förberedelse för forskarutbildning, men även en viktig förberedelse för den studerandes aktiva arbete med skolutvecklingsarbete i förskola, grundskola eller vuxenutbildning.

En sådan ambition förutsätter att lärarutbildningen har god tillgång till vetenskapligt skolade lärare och handledare samt att det finns utrymme i utbildningen för forskningsförberedande inslag. Variationen i hur de olika lärarutbildningarna har sökt hantera en sådan utmaning är relativt stor, men den generella bilden är dock att mycket återstår att göra. I Högskoleverkets utvärdering av lärarutbildningen konstateras att examensarbetet är ett kritiskt moment i lärarutbildningen (Högskoleverket, 2005) och för att vidare undersöka examensarbetenas vetenskapliga kvalitet genomfördes studien *Examensarbetet inom den nya lärarutbildningen* (Högskoleverket, 2006). I studien framkommer enligt författarna att det är ”uppenbart att kunskaperna om metoder måste fördjupas”. Centralt är också att de lärarstuderande ”kommer i direkt kontakt med vetenskapliga texter och pågående forskning” (a.a.s. 55).

Med några få ord kan läget beskrivas på följande sätt: En del av lärarstudenters examensarbeten skrivs av studenter som saknar såväl relevanta kunskaper i forskningsmetodik som tidigare erfarenheter av liknande uppgifter; en del av dessa studenter får dessutom handledning av lärare som även de saknar forskningserfarenhet. En allvarlig negativ effekt av sådana kompetensbrister är att en stor del av examensarbetets lärandepotential går förlorad, inte enbart vad gäller forskningsprocessen och produktionen av vetenskapliga texter, utan också vad gäller innehållet i examensarbetena, där varken ämnesrelevans eller djup är de optimala. En annan negativ aspekt är att den avsedda effekten av examensarbete – att öppna möjligheter för blivande lärare att söka vidare till forskarstudier – äventyras på grund av uppsatsernas kvalitet. Samtidigt bedrivs det på lärarutbildningsinstitutionerna relevant forskning som i dagens läge i ringa omfattning kommer studenternas examensarbeten till godo. Forskning och grundutbildning är i regel två skilda och parallella verksamheter. Grundidén för det projekt som här redovisas (Lalexaprojektet) är att ta tillvara den forskning som bedrivs vid lärarutbildningarna för att avhjälpa och lösa en del av de brister i forskningskompetens som examensarbeten uppvisar.

Lalexaprojektet bygger på det arbete som det tvärvetenskapliga "Livsberättelseseminarium" bedriver vid Karlstads universitet och där en viktig del utgörs av metodutveckling samt studier av lärares arbete och liv (Pérez Prieto, 2003, 2004, 2006 och Rhöse, 2003). Yrkesfokuserade livsberättelseintervjuer med verksamma lärare kretsar kring praktikrelevanta frågeställningar, utgör en arena för yrkesreflektioner och kunskapsutbyte samt bildar en grund för en förståelse av skolans verksamhet baserad på lärares erfarenheter (se t.ex. Clandinin & Connelly, 2000; Goodson och Sikes, 2001, Goodson och Neuman, 2003; Mitchell och Weber, 1999; Pérez Prieto, op cit, Rhöse, op cit). Berättelseansatsen betraktas som en framkomlig väg för att minska avståndet mellan lärandeteorier, forskning om undervisning och lärande samt lärares praktik (jfr McEwan, 1995).

Projektets övergripande mål har varit att öka möjligheterna att ta tillvara examensarbetenas lärandepotential, både avseende träning i och kunskap om forskningsmetodik samt forskningsproduktion och avseende relevant kunskap för läraryrke och lärarpraktik. Konkret har vi utvecklat en modell för examensarbete som utifrån ett nära samarbete mellan forskning och grundutbildning försöker höja studenternas och handledarnas kompetens. Vidare skapas ett meningsfullt kunskaps- och forsknings-sammanhang för studenternas examensarbeten som stimulerar och främjar den gemensamma yrkesreflektionen mellan lärarstudenter och erfarna, verksamma lärare.

I grunden för modellen har vi haft introduktionen av livsberättelseansatsen som verktyg i lärarstudenters examensarbeten för att nyttja den kraft metoden har att stimulera och skapa utrymme för reflektion och att integrera teoretiska kunskaper och levda erfarenheter. Tanken är att lärarstudenter ska göra livs- och yrkesberättelseintervjuer med verksamma lärare, med fokus på ett ämne eller problem som studenterna själva har valt och att dessa intervjuer ska användas som utgångspunkt vid skrivandet.

En central utgångspunkt är att dessa livs- och yrkesberättelseintervjuer skapar en arena för gemensam reflektion mellan blivande lärare och erfarna sådana. Mötet mellan praktikernas ackumulerade erfarenheter av yrket och studenternas specifika intresseområde (en viss läsinlärningsmetod, arbetet med en specifik elevkategori, en speciell åldersgrupp, etc) utgör startpunkt för ett samtal och ett samarbete kring läraryrket, förankrat i de specifika, kontextuella förutsättningar i vilka de intervjuade lärarna har gjort sina erfarenheter. Den kunskap och de reflektioner som samtalen resulterar i placeras i nästa steg – i samband med uppsatsskrivande – i ett vidare sammanhang och görs till föremål för fortsatta reflektioner i relation till kunskapsläge och teoretiska diskussioner. Verksamma lärares erfarenheter och de reflektioner som genereras utgör sålunda i modellen en viktig källa för blivande lärares fördjupade och nödvändiga kunskap om och insyn i läraryrket och skolans liv.

En annan utgångspunkt är den positiva kraft som integreringen av forskning och undervisning medför. Genom att bygga på erfarenheter från ett etablerat forskningsseminarium söker projektet överbrygga avståndet mellan institutionernas forsknings- och

utbildningsverksamhet. Modellen söker höja både handledares och studenters nödvändiga forskningskompetens genom introducerande, intensiva kurser i såväl forskningsmetodik som uppsatsskrivande. Dessa korta och intensiva kurser i den specifika metod som studenterna ska använda sig av i sina uppsatser utgör ett komplement till de introducerande och generella inslag av forskningsmetodik som riktas till samtliga studenter. Modellen söker också säkra forskningskvalitén i de producerade uppsatserna genom medverkan av aktiva forskare i verksamheten och genom att erbjuda ett forskningssammanhang i vilket studenternas uppsatser blir meningsfulla lärandeprocesser, vilka leder fram till meningsfulla produkter, och inte enbart till övningsuppgifter eller kunskapskontroll.

Metod

Centralt i vårt arbetssätt har varit utveckling och genomförande av en intensiv kurs i livsberättelsemetoden riktad till både studenter och handledare och därför har många av våra aktiviteter kretsat kring denna kurs. Det handlar om förberedande insatser för att förankra projektet i lärarutbildningen, sprida information, diskutera och utvärdera kursen lokalt och med våra samarbetspartner i andra högskolor. Vi presenterar nedan dessa olika moment i projektets genomförande:

Styrgruppen och förankring i lärarutbildningen: Inledningsvis bildade vi en styrgrupp för projektet, bestående av dekanus för lärarutbildningen, den ansvarige för examensarbeten samt projektledaren. Det huvudsakliga syftet med gruppen var att förankra projektet i lärarutbildningen och det mest konkreta uttrycket för det var att den som var ansvarig för examensarbeten deltog i våra kurser och konferenser.

Information om projektet: Vi genomförde – särskilt under projektets första år – en hel del aktiviteter inriktade på att sprida information om projektet bland lärare och studenter. Vi inledde med ett seminarium där vi presenterade och diskuterade projektet med forskare och lärare vid universitetet och därefter producerade vi en broschyr med information om projektet, tider för kurserna, kontaktpersoner, mm. Broschyren delades ut till samtliga de lärare som är engagerade i lärarutbildningen, vilka inbjöds att delta i våra kurser. Broschyren delades också kontinuerligt ut till studenterna i samband med våra muntliga presentationer för de studenter som skulle påbörja sina examensarbeten. Vi skapade en webbsida för Lalexaprojektet, kopplad till universitetets hemsida, med information om projektet, kurser och referenslitteratur.

Referensgrupp: Vi bildade även en extern referensgrupp bestående av lärare och forskare som ansvarade för examensarbeten vid lärarutbildningarna i Borås, Falun och Malmö. Två representanter från varje högskola deltog en gång per termin i nätverkskonferenser som vi anordnade i Karlstad, för att diskutera både projektet och erfarenheterna av examensarbeten vid de olika högskolorna. Dessa nätverkskonferenser genomfördes vid tre tillfällen. Den första konferensen ägnades huvudsakligen åt en projektpresentation och åt presentation av de olika

högskolornas sätt att organisera arbetet med examensarbeten samt erfarenheter av det. Vi det andra tillfället gick vi igenom och diskuterade exempel på examensarbeten skrivna av studenter som deltagit i våra kurser och använt sig av livsberättelsemetoden, men också uppsatser skrivna vid de andra högskolorna. Vid det sista tillfället diskuterade vi ett preliminärt manus till den handbok för att skriva examensarbete som vi producerar, baserad på våra kurser. Vi diskuterade även former för fortsatt samarbete efter avslutat projektet. Dessutom presenterades och diskuterades projektets erfarenheter vid den europeiska lärarutbildningskonferensen *The Learning Teacher Network* i Wien. (Rhöse, 2008).

Kursvärderingar: Under projektets gång har vi kontinuerligt utvärderat våra kurser och vår verksamhet genom att intervjua studenterna om deras erfarenheter av kursen, intervjuandet, skrivandet och uppsatsventileringen. Vi har också intervjuat aktuella handledare och examinator om deras erfarenheter av att handleda/examinera dessa uppsatser. Dessutom har vi kontinuerligt samlat och analyserat studenternas uppsatser.

Kursen: Två gånger per termin genomförde vi intensiva kurser i livsberättelsemetoden riktade till studenter och handledare. Deltagarantalet skiftade, det rörde sig om mellan fyra och åtta studenter per omgång och som mest fyra handledare vid dessa kurstillfällen. Strukturen och innehållet för kursen såg ut som följer:

Introduktion: Vi inledde med en presentation av arbetsgången i sin helhet: problemformulering, intervju, bearbetning, tolkning och litteraturförankring. Dessa delar i metoden blev sedan kursens fortsatta innehåll och exemplifierades med hjälp av läsning och gemensam granskning av texten "Historien om räven och andra berättelser" (Pérez Prieto, 2006), men även av annan livsberättelselitteratur (se bilagan). Efter introduktionstillfället hade vi tre heldagsträffar med en veckas mellanrum.

Dag 1: Det första temat var en historik över forskning om lärares arbete med avstamp i 40-talets diskussioner om lärlämplighet, via 60-talets undersökande av effektivitet, 70-talets socialisationsforskning och fram till dagens studier om lärares professionella liv.

Därefter följde en föreläsning om livsberättelsemetoden och dess grunder, med betoning på berättaren och dess berättelsers centrala plats i ansatsen. Vi lyfte också nödvändigheten av att sätta dessa berättelser i relation till ett vidare sammanhang och till annan forskning.

Dag 2: Kursens andra dag handlade om själva intervjuandet ur olika aspekter, med inriktning på den fokuserade livs- och yrkesberättelseintervjun, dvs. en intervjuform som kombinerar det öppna samtalet med en tydlig fokusering på den intervjuade lärares erfarenheter av ett specifikt fenomen. Vi betonade behovet av en god planering för att mötet mellan den erfarna läraren och den oerfarne, intervjuande lärarstudenten ska bli fruktbar. Vi problematiserade vikten av att med omsorg bestämma tid och rum för samtalen samt betydelsen av att uppmana läraren att berätta. Dessutom betonade vi betydelsen av etiska överväganden och ställningstaganden. Våra studenter och deltagare fick också tillfälle att intervjua varandra, i syfte att få konkreta erfarenheter av att intervjua och att bli intervjuad samt för att ha detta som utgångspunkt för gruppens fortsatta diskussioner.

Dag 3: Den sista kursdagen ägnades helt åt hur intervjuerna kan transkriberas och analyseras ur olika perspektiv, samt hur de sätts i relation till relevant forskning och till författarens utgångspunkter. Till grund för detta låg distinktionen mellan holistisk och tematisk analys, avseende såväl berättelsernas form som innehåll (se Lieblich, m.fl. 1998). Analysdelen avslutades med en grundlig genomgång av olika steg i analysprocessen: a) konstruktionen av en profil över den intervjuade läraren (en holistisk innehållsanalys), b) en analys av olika teman i intervjun (tematisk innehållsanalys), c) en analys av hur berättelserna tar form under intervjuerna (en holistisk och tematisk formanalys), d) att sätta den intervjuade lärarens berättelser i relation till vidare sammanhang, till andra berättelser, teorier och annan kunskap. Därpå följde i kursen en genomgång av de moment som behandlar själva skrivandet. Förutom diskussioner om olika sätt att återge talat språk i skrift tog vi upp frågor kring hur skribenten kan skapa intresse för texten, hur den röda tråden kan behållas längs hela uppsatsen och hur skribentens personliga engagemang i texten kan hållas vid liv utan att riskera den vetenskapliga stringensen.

Gemensamt för dessa tre tillfällen var att utgångspunkten i och exemplifieringarna av de olika momenten fanns å ena sidan i lärarnas egna erfarenheter av de olika stegen i forskningsprocessen, och å andra sidan i studenternas valda uppsatsämnen och frågor kring dem.

Handbok för uppsatsskrivandet: Våra kursers innehåll och uppläggning har bildat underlag till en bok avsedd att användas som metodbok för lärarstudenter som skriver examensarbete utifrån livsberättelseansats.

Resultat

Utvecklingsarbetet resulterade i en väl fungerande kurs i livsberättelsemetoden som till innehåll och struktur erbjöd studenterna möjligheter att skaffa sig de kunskaper i forskningsmetodik de behövde för att kunna driva sina projekt och åstadkomma bra uppsatser. En viktig aspekt i sammanhanget är att vi i projektgruppen haft möjlighet att under tre terminer kunna utveckla och justera olika moment i kursen, allteftersom vi läst uppsatser och samtalat med både studenter och handledare. Ett konkret exempel på detta är att vi, efter att ha utvärderat första kursomgången, introducerade ett moment där kursdeltagarna intervjuade varandra. Detta gav dem inte enbart intervjuträning, utan gjorde det också möjligt för oss att belysa våra resonemang och diskutera metodens styrkor och svagheter med hjälp av studenternas egna exempel. De successiva justeringarna av kursen ledde fram till en bra avvägning mellan en tydlig struktur och fokusering å ena sidan, och hänsyn till studenternas olika och specifika behov, ämnen och intressen å andra sidan. Kursen kunde därför ge det stöd studenterna behövde, utan att presentera en färdig mall. En student uttryckte detta i en utvärderingsintervju på följande sätt:

Kursen har gett mycket – men ingen mall, vilket jag trodde! Kursen gav stöd som ibland krockade med min handledares synpunkter. Det var värdefullt att man kunde diskutera så fritt, både våra frågor och våra ämnen. Man blev lyssnad på.

I pedagogiska sammanhang finns dock inga universal- och mirakelmedel och även uppsatserna skrivna inom projektets ramar var av varierande kvalitet. Examinatorn uttryckte i en intervju ”Det var inget märkligt med att examinera de uppsatserna. Det var varierande kvalitet, några riktigt bra andra var sämre”. Det som dock var gemensamt för samtliga uppsatser var att de i någon grad fokuserade på och hade sin grund i mötet mellan erfarna lärares erfarenheter och blivande lärares nyfikenhet och intresse för det framtida yrket. Även i de fallen där den vetenskapliga kvaliteten i uppsatserna inte blev optimal, erbjöd kursen studenterna en väg att följa och möjlighet att använda examensarbetet som en arena för gemensam reflektion över relevanta frågor för det framtida yrket. Uppsatsen blev sålunda ett led i en meningsfull läroprocess och inte enbart en examinationsuppgift.

Våra utvärderingar av kursen och de samlade erfarenheterna av projektet har övertygat oss om dels det stora behovet av metodhandböcker för lärarstudenter som skriver examensarbete, dels om att kursens innehåll och struktur utgör ett stabilt underlag för en sådan metodbok, inriktade på livsberättelsemetoden. Projektet har alltså resulterat i en metodhandbok för studenter, som kommer att innebära en vidare spridning av projektets arbete lång tid efter det att projektet som sådant är avslutat.

Ett annat viktigt resultat av projektet, nära relaterat till en vidare spridning, både geografisk och i tid, av dess erfarenheter och effekter, är det nätverk bestående av lärare och forskare från tre andra högskolor som projektet har skapat och utvecklat. Under projekttidens gång har detta nätverk varit ett viktigt diskussionsforum och en rik miljö för utbyte av erfarenheter och kunskaper av värde för projektet, Dessutom har nätverket utvecklat former för och initierat ett fortsatt samarbete efter projekttidens slut.

Utvecklingsarbetet har dock varit mindre lyckosam vad det gäller det antal studenter och handledare som har deltagit i våra kurser. De har inte varit så många som vi hade tänkt oss och planerat för. Beträffande studenterna har detta delvis varit kopplat till de organisatoriska förutsättningarna för examensarbeten vid Karlstads universitet, och delvis till förutsättningarna för vårt eget projekt. Tidsramarna har helt enkelt varit i otakt med varandra, de studenter som skrev sina arbeten under tiden som projektet pågick hade bestämt ämne för sina arbeten långt innan projektet startat, medan de studenter som fick information om vårt projekt kommer att skriva sina examensarbeten nu och framöver. Förutom tidsdimensionen som varit ett påtagligt och effektivt hinder för att rekrytera studenter, har vi mött ett mindre påtagligt men lika effektivt hinder i det vi kallat ”den ogenomträngliga lärarutbildningsorganisationen”. Med det menar vi svårigheter att nå studenter i olika inriktningar och ämnen vid olika fakulteter för att informera dem i rätt tid. Projektet saknade

beredskap för att hantera problemen och lyckades aldrig riktigt komma över eller förbi dem för att nå studenterna i god tid med nödvändig information.

Även det låga antalet deltagande handledare i våra kurser uppvisar en tydlig organisatorisk koppling. Det har dock inte varit en informationsfråga: alla lärare har fått information om och erbjudits att delta i kurserna. Det låga deltagarantalet förefaller vara mer relaterade till lärarnas arbetsvillkor och till deras möjligheter att delta i kompetensutvecklande kurser. Intresset tycks ha funnit hos flera än de som deltog i kurserna, eller som en intervjuad handledare uttryckte det:

Jag borde nog gå kursen men det är svårt att få in det i kalendern. Många lärare verkar intresserade och positiva. Fler lärare borde gå kursen.

Det finns andra mer komplexa kopplingar till det låga antalet handledare på våra kurser. Att tillsammans med studenter delta i gemensamma kurser på lika villkor står inte riktigt i samklang med vad vi har kallat ”makten hos handledningens traditioner”, där handledningen i första hand uppfattas som en enskild verksamhet, utan insyn utifrån och med en stark hierarki mellan handledare och handledde. Projektets utmaning av den traditionella åtskillnaden mellan grundutbildning och forskning – forskare engagerar sig i en grundutbildningsaktivitet – är förmodligen en annan sådan koppling. Samtidigt har kurserna i sig fungerat överskridande av dessa traditionella mönster och möjliggjort en öppen dialog och ett konstruktivt samarbete mellan de deltagande studenterna, lärarna och forskarna. Dialog och samarbete som inte begränsade sig till kurstillfällen och som sannolikt – och förhoppningsvis – fortsätter även efter projektets slut.

Diskussion

Det övergripande syftet med projektet har varit att i större utsträckning ta tillvara examensarbetens lärandepotential, genom att utveckla och pröva en modell inriktad både på att höja studenternas träning i och kunskap om forskningsmetodik samt forskningsproduktion, och studenternas intresse för och arbete med relevant kunskap för kommande yrkespraktik. Grundtanken i modellen är att närmare knyta examensarbetenas innehåll och metod till en vid Karlstads universitet existerande forskningsmiljö och ge tillgång till denna forskningskompetens för att höja studenters och handledares kompetens. Projektet har erbjudit studenterna en intensiv kurs i livsberättelsemetoden, vilket gjort det möjligt för dem att använda lärares berättelser i examensarbeten, som ett verktyg inte enbart för insamling av empiri utan även för att skapa en arena för gemensam reflektion mellan blivande lärare och erfarna lärare, kring relevanta frågor för lärarpraktiken.

Med utgångspunkt i våra positiva erfarenheter av utvecklingsarbetet, kan vi peka på en del aspekter av projektet som är betydelse för verksamheten:

Den ena har att göra med den konkreta utformningen av modellen, dvs. komplettering och kombination av den existerande, allmänna introduktionskurs till forskningsmetodik som samtliga lärarstudenter får i början av examensarbetsperioden, med en intensivkurs (i en specifik forskningsmetod) baserad på befintlig forskningskompetens. En sådan utformning, menar vi, kan utvidgas och implementeras även med andra forskningsmetoder, i enlighet med de kompetenser som finns vid de olika avdelningarna. Detta skulle inte enbart höja uppsatsernas kvalitet, utan även bidra till ett närmare samarbete mellan grundutbildningen och forskningen.

En nära besläktad aspekt av betydelse för verksamheten är omarbetningen av kursens innehåll till en methodspecifik handbok direkt anpassad till lärarstudenters examensarbete. Tillgång till methodspecifika handböcker skulle kunna vara ett viktigt komplement och möjligen även ett alternativt till ovannämnda intensiva kurser.

En tredje aspekt av betydelse för verksamheten har att göra med möten mellan blivande lärare och erfarna lärare samt de möjligheter dessa möten erbjuder i termer av gemensam reflektion och källa för kunskap om läraryrket. Mötena behöver inte enbart vara kopplade till livsberättelseintervjuer i samband med examensarbete, utan de skulle kunna implementeras tidigt och kontinuerligt under utbildningen.

En fjärde erfarenhet av värde för verksamheten är det nära samarbetet med lärare och forskare från andra högskolor, och de mycket givande gemensamma läsningarna och diskussionerna av varandras examensarbeten. Ett permanent och regelbundet utbyte av sådan karaktär skulle utan tvekan medföra en tydlig kvalitetshöjning av verksamheten.

Under utvecklingsarbetets gång mötte vi även en del svårigheter och problem som innebär mindre positiva erfarenheter, och som det kan vara värdefullt att lyfta fram inför eventuella nya utvecklingsprojekt.

Det ena problemet har att göra med tidsramarna för projektet respektive för examensarbetena vid Karlstads universitet, vilket tillsammans med en underskattning från vår sida av vad vi har kallat ”den ogenomträngliga lärarutbildningsorganisationen”, förde med sig stora svårigheter när det gällde att kunna informera studenterna i tid och därmed svårigheter att rekrytera dem till våra kurser. Projekt av det här slaget bör alltså, på ett helt annat sätt än vi hade möjligheter att göra, ta hänsyn till och planera för det längre tidsperspektivet som lärarutbildningen innebär.

Det andra problemet är relaterat till traditionens makt, både vad gäller handledning och vad gäller åtskillnad mellan forskning och undervisning. Även om vi inom projektet varit medvetna om dessa traditioner och haft som explicit syfte att bryta dem nådde vi inte riktigt ända fram, vilket förmodligen delvis ligger bakom det låga deltagande av handledare i våra

kurser. Traditionens makt kan alltså knappast överskattas, utan tvärtom är det nödvändigt att arbeta mer systematiskt för att bryta den, än vad vi förmådde göra.

Avslutningsvis vill vi lyfta fram och understryka betydelsen av närverket och samarbetet med andra högskolor. Den positiva kraften i ett sådant samarbete blev allt större under projektets gång, inte minst betydelsen av erfarenhetsutbyte vad gäller högskolornas skilda förutsättningar och skilda sätt att försöka lösa de utmaningar som examensarbeten innebär. Initiering av nya utvecklingsarbeten inom lärarutbildningen har mycket att vinna om dessa görs i samarbete med andra högskolor.

Referenser

- Clandinin, D.J. & Connelly, F.M (2000). *Narrative Inquiry: Experience and story in qualitative research*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Goodson, I. och Sikes, P. (2001). *Life History Research in Educational Settings*. Buckingham: Open University Press.
- Goodson, I. och Neuman, U. (2003). *Livshistoria och professionsutveckling. Berättelser om lärares liv och arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Högskoleverket. (2006). *Examensarbetet inom den nya lärarutbildningen* (No. 2006:47R). Stockholm: Högskoleverket.
- McEwan, H. 1995: Narrative Understanding in the Study of Teaching. I H. McEwan & K. Egan: *Narrative in Teaching, Learning, and Research* (pp xxx-xxx). New York: Teachers College Press.
- Mitchell, C. och Weber, S. (1999). *Reinventing Ourselves as Teachers. Beyond Nostalgia*. London: Falmer Press.
- Pérez Prieto, H. (2003). Lärarintervjuer I Fisk-projektet. I H. Pérez Prieto, F. Sahlström & H. Melander: Från förskola till skola – berättelser från ett forskningsprojekt. *Pedagogisk Forskning i Uppsala* 149, xxx-xxx.
- Pérez Prieto, H. (2004). En gammaldags lärare i en reformerad skola. I Melander, Pérez Prieto & Sahlström (red): Sociala handlingar och deras innebörder: lärande och identitet. *Pedagogisk Forskning i Uppsala* 150, xxx-xxx.
- Pérez Prieto, H. (2006). Olika sätt att vara lärare på i skolans början. I Karlsson, Melander, Pérez Prieto & Sahlström, 2006: *Förskoleklassen - ett tionde skolår?*. Stockholm: Liber.
- Prop. (1999/2000:135). *En förnyad lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Rhöse, E. (2003). *Lärarydentity och lärararbete. Fem livsberättelser*. Karlstads University Studies 2003:32
- Rhöse, E. (2008): The Life History Method. Paper presented at 5th International Conference The Learning Teacher Network. Wien, august 25-27.

Lalexakurs: Litteratur

Pérez Prieto, H. 2006: *Historien om räven och andra berättelser. Om klasskamrater och skolan på en liten ort – ur ett skol- och livsberättelseperspektiv*. Karlstad University Studies 2006:52

Referenslitteratur:

- Hatch, J.A. & Wisniewski, R. (eds) 1995: *Life History and Narrative*. London: The Falmer Press. En antologi med lisberättelse och narrative texter. Läs särskild Hatch & Wisniewski: *Life history and narrative: questions, issues, and exemplary works*. (s 113-136)
- Goodson, I. 1996: *Att stärka lärares röster. Sex essäer om lärarforskning och lärarforskarsamarbete*. Didactica 5. Stockholm: HLS Förlag. Texter som argumenterar för användningen av livsberättelsemetoden och behovet av att lyssna på lärares berättelser.
- Goodson, I. & Sikes, P. 2001: *Life History Research in Educational Settings. Learning from lives*. Buckingham: Open University Press. En bra och enkel introduktion till lisberättelseansatsen och dess användning i pedagogiska sammanhang.
- Johansson, A. 2005: *Narrative Teori och metod*. Lund: Studentlitteratur. En bredd introduktion till narrativ teori och metoder, med särskild fokus på livsberättelser.
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R. & Zilber, T. 1998: *Narrative Research. Reading, Analys and Interpretation*. London: Sage Publications. En bra grundläggande introduktion – och med konkreta exempel - till analyser av livsberättelser.
- Karlsson, M. 2006: *Föräldraidentitet i livsberättelser*. Uppsala Studies in Education 112. Avhandling om en grupp föräldrars livsberättelser, där särskilt vikt läggs vid berättelsekonstruktioner i intervjusituationen.
- Mishler, E. 1999: *Storylines. Craftartists' Narratives of Identity*. Cambridge: Harvard University Press. En mycket bra användning av livsberättelser i studier av yrkesidentitet.
- Plummer, K. 2001: *Documents of life 2. An invitation to a critical humanism*. London: Sage Publications. En bra och relativt heltäckande bild av livsberättelse ansatsens centrala frågor och områden.
- Pérez Prieto, H. 2004: *En gammaldags lärare i en reformerad skola*. I H. Melander, H. Pérez Prieto & F. Sahlström: *Sociala handlingar och deras innebörder: lärande och identitet* (s. 196-217). Pedagogisk Forskning i Uppsala 150. Exempel på användningen av livsberättelsemetoden i studien av en lärares berättelse om hennes yrkesliv.
- Pérez Prieto, H. (red) 2006: *Erfarenhet, berättelse och identitet: Livsberättelsestudier*. Karlstad University Studies 2006:70. En antologi med olika studier som visar den disciplinära, teoretiska och metodologiska mångfalden inom livsberättelseforskningen.
- Rhöse, E. 2003: *Läraridentitet och lärararbete. Fem livsberättelser*. Karlstad University. Studies 2003:32. Exempel på användning av livsberättelsemetoden i en avhandling om fem lärares yrkesberättelser.
- Seidman, I. 1998: *Interviewing as Qualitative Research. A guide for researchers in Education and the Social Sciences*. New York: Teachers College Press. Bra och handfast bok om intervjuandet.